

IN MEMORIAM Marija Oblak Čarni (1932–2020)

Avgusta 2020 se je od nas poslovila Marija Oblak Čarni. Od nas je odšla starosta slovenske arhivistike, ki je s svojim neprecenljivim znanjem, prizadevnostjo in energijo pomagala postavljati njene temelje. Arhivistiki je bila predana vse od leta 1960, ko je opravila arhivski strokovni izpit. V slovenskih arhivih je opravljala vse strokovne naloge, od zbiranja arhivskega gradiva, urejanja in popisovanja do izdelave pripomočkov za njegovo uporabo. Sodelovala je pri arhivskih razstavah, pri izboru in objavi arhivskih dokumentov v edicijah virov ter vzpostavljanju izobraževalnih programov, ki so dali nov rod slovenskih arhivistk in arhivistov.

Ob vstopu v arhivsko službo je Marija Oblak Čarni postala članica Arhivskega društva Slovenije in zelo kmalu postala ena od njegovih gonilnih sil. Kot predsednica ga je vodila med leti 1968 in 1976. V času njenega predsedovanja je društvo doživelo številne mejnike. Spodbudilo je javno razpravo o nujnosti objavljanja arhivskih virov, dostopnosti gradiva, še posebno tistega, ki se nanaša na Slovenijo in Slovence v tujih arhivih, ter pomenu popularizacije arhivov in arhivske kulturne dediščine. Arhivsko društvo Slovenije je pod njenim vodstvom med drugim začelo z izdajanjem arhivske strokovne revije *Arhivi* (1975) in sprejelo sklep, da 20. oktober postane dan arhivov (1976).

Med leti 1974 in 1984 ter 1988 in 1993 je bila Marija Oblak Čarni direktorica Arhiva Slovenije. Kot direktorica osrednjega slovenskega arhiva se je spoprijemala s povsem novimi nalogami in težavami. Ob strokovnem delu so tako v ospredje stopila predvsem vprašanja arhivske zakonodaje, reševanja prostorskih in kadrovskih stisk. Prizadevala si je za prostorsko sanacijo Arhiva Slovenije, dodelitev novih prostorov in njihovo ustrezno tehnično opremljenost. V času njenega drugega mandata je Arhiv Slovenije pridobil del stavbe nekdanje vojašnice na Roški cesti v Ljubljani, ki tudi po tridesetih letih še vedno čaka na svojo dokončno ureditev. Prizadevala si je tudi za ureditev konservatorsko-restavratorske dejavnosti v arhivu in ureditev statusa filmskega arhivskega gradiva.

Posebno pozornost je Marija Oblak Čarni posvetila kulturno-prosvetni dejavnosti, založniški dejavnosti, popularizaciji arhivske službe in sodelovanju v mednarodnem prostoru. Pod njenim vodstvom je Arhiv Slovenije navezal stike s številnimi arhivskimi institucijami v Jugoslaviji in tujini. Tako je spodbujala strokovno izmenjavo znanja z arhivi v Jugoslaviji, Nemčiji, Italiji, Avstriji, Veliki Britaniji, Španiji, na Poljskem, Češkem, Slovaškem in Madžarskem.

Mednarodno sodelovanje in še posebno položaj arhivskega gradiva, ki se nanaša na Slovenijo in Slovence v tujih arhivih, je ena izmed najpomembnejših zapuščin Marije Oblak Čarni. Veliko pomembnega dela je opravila pri evidentiranju in vračanju arhivskega gradiva po mednarodnih pogodbah z Avstrijo, Italijo in nekdanjo Jugoslavijo v slovenske arhive. Imenovana je bila v mešano jugoslovansko-avstrijsko komisijo za pogajanja o vračanju arhivskega gradiva iz Avstrije po sporazumu iz leta 1923, mešano jugoslovansko-italijansko komisijo za vračanje arhivskega gradiva po Osimskih sporazumih in po osamosvojitvi Slovenije tudi v delovno skupino za nasledstvo po razpadli Jugoslaviji.

Za svoje dejavno delovanje in strokovne uspehe je Marija Oblak Čarni prejela številna priznanja in državna odlikovanja: leta 1978 je bila odlikovana z Redom dela z zlatim vencem, leta 1987 je bil Arhiv Slovenije tudi zaradi njenega dolgoletnega uspešnega vodenja odlikovan z Redom zaslug za narod

z zlato zvezdo, po končanih pogajanjih o nasledstvu po razpadli Jugoslaviji pa ji je posebno priznanje 25. junija 2001 izročilo tudi Ministrstvo za zunanje zadeve. Zaradi svojega doprinosa k prepoznavnosti vrhniške kulturne dediščine in k splošnemu ugledu tako Vrhnike kot Slovenije je leta 2012 postala častna občanka občine Vrhnika. Priznanje za njeno delo ji je izkazalo tudi Arhivsko društvo Slovenije. Leta 2004 je postala njegova častna članica, leta 2014 pa je za izjemen prispevek k razvoju slovenske arhivistike, varovanju in ohranjanju arhivske dediščine in njenemu predstavljanju javnosti ter za dolgoletno zaslužno delo v Arhivskem društvu Slovenije prejela Aškerčevo nagrado za življenjsko delo.

dr. Gregor Jenuš

IN MEMORIAM Ivan Lovrenčič (1954–2020)

V ponedeljek, 24. avgusta 2020, smo se poslovili od dolgoletnega ravnatelja Zgodovinskega arhiva na Ptuju. Sončen dan, pod reber položeno pokopališče Trnovske vasi je bilo ob našem prihodu prazno, saj tako narekujejo predpisi ob koronavirusu. Vladala je tista tišina, ki zaradi glasnosti boli in bi bila zelo po volji pokojnega Ivana.

Ivan Lovrenčič, za domače Janko, se je rodil v delavsko-kmečki družini. Oče Franc je delal na vodnem gospodarstvu na Ptuju, mati Marija, rojena v znani družini Šalamunovih, je skrbela za družino in delala na kmetiji. Lovrenčičeva sta imela sedem otrok, dvojčka sta umrla stara le nekaj tednov. Ivan je bil rojen kot peti zapovrstjo, leta 1954. Starega šest mesecev sta starša v stiski dala k Lovrenčičevemu dedku na Grajenščak. Oče je moral k vojakom, mati pa sama doma ni zmogla. Domov v Trnovsko vas se je vrnil šele, ko je bilo treba v osnovno šolo. Sestra Marija in brat Franc, ki sta šla ponj, se spominjata, kako se je upiral in jokal, ko je moral »od doma« nekam k tujcem.

Lovrenčičevi so imeli hišo v Bišu, streljaj od Trnovske vasi z župnijsko cerkvijo sv. Bolfenka in osnovno šolo, kar je od takrat naprej predstavljalo njegov novi svet. Kakor hitro je znal prebrati prve črke, se je zanj svet odprl in razširil. Hitro je prebral šolsko knjižnico in kot vzoren ministrant dobil dostop tudi do župnikove. Po končani osnovni šoli se je na priporočilo domačega župnika Draga Žižka vpisal v Srednjo versko šolo v Vipavi (ustanovljena 1950 kot Slovensko malo semenišče). Družina je odločitev sprejela, saj sicer nadvse nadarjenemu Janku starša šolanja ne bi mogla omogočiti. Le redko je govoril o času svojega življenja v Vipavi. Nekoč mi je dejal, da je bil eden izmed njegovih najtežjih trenutkov in njegova pot v Canosso, ko je ob koncu četrtega letnika šel k predstojniku in mu povedal, da se ne bo vpisal na študij teologije, da se ne počuti poklicanega, temveč bo ubral svojo, lastno pot. Študij enopredmetne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani je končal in diplomiral 27. junija 1978. Za diplomsko nalogo je prejel študentsko Prešernovo nagrado.

Že 15. avgusta 1978 je začel z delom v Zgodovinskem arhivu na Ptuju, ki je prav takrat imel razpisano delovno mesto arhivista, pripravnika. Kot mlad zgodovinar si je želel sicer delati v prosveti, vendar je službo nujno potreboval, da je lahko zagotovil življenje svoji mladi družini. Ptujski arhiv je takrat štel osem delavcev in takratni ravnatelj Andrej Fekonja je z velikim optimizmom predstavil novega strokovnega sodelavca, v katerega je polagal velike upe. Za leto je njegovo strokovno delo prekinilo služenje vojaškega roka v Srbiji, ki je trajalo od 4. decembra 1979 do 21. novembra 1980. Ob vrnitvi na delo v ptujski arhiv je postal odgovoren za najobsežnejše gradivo upravnih fondov.